

Broszura dla rodziców

niepodległości

opracowanie: Edyta Smejkał

Małgorzata Władarz

Odzyskiwanie przez Polskę niepodległości było procesem stopniowym. Wybór 11 listopada uzasadnić można zbiegiem wydarzeń w Polsce z zakończeniem I wojny światowej dzięki zawarciu rozejmu w Compiègne 11 listopada 1918, pieczętującego ostateczną klęskę Niemiec. Dzień wcześniej przybył do Warszawy Józef Piłsudski. W tych dwóch dniach, 10 i 11 listopada 1918, naród polski uświadomił sobie w pełni odzyskanie niepodległości, a nastrój głębokiego wzruszenia i entuzjazmu ogarnął kraj. Jędrzej Moraczewski opisał to słowami: „Niepodobna oddać tego upojenia, tego szafu radości, jaki ludność polską w tym momencie ogarnął. Po 120 latach przysły kordony. Nie ma „ich”. Wolność! Niepodległość! Zjednoczenie! Własne państwo! Na zawsze! Chaos? To nic. Będzie dobrze. Wszystko będzie, bo jesteśmy wolni od pijawek, złodziei, rabusiów, od czapki z bączkiem, będziemy sami sobą rządzili. (...) Cztery pokolenia nadaremno na tę chwilę czekały, piąte doczekało. (...)”

Święto Niepodległości - obchodzone corocznie 11 listopada dla upamiętnienia odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918, po 123 latach zaborów (1795–1918). Święto zostało ustanowione ustawą z 23 kwietnia 1937, zniesione ustawą Krajowej Rady Narodowej 22 lipca 1945, przywrócono je ustawą w okresie transformacji systemowej w 1989. Jest dniem wolnym od pracy.

KALENDARIUM

5 listopada 1916 – wydanie przez władze niemieckie i austriackie Aktu 5 listopada gwarantującego powstanie marionetkowego Królestwa Polskiego

1917

14 stycznia – rozpoczęcie działalności Tymczasowej Rady Stanu, oznaczające formalne zaistnienie Królestwa Polskiego

12 września – przejęcie obowiązków głowy państwa przez Radę Regencyjną

1918

7 października – ogłoszenie niepodległości Polski przez Radę Regencyjną

12 października – Rada Regencyjna przejęła od okupantów zwierzchność nad wojskiem

19 października – powstanie Rady Narodowej Księstwa Cieszyńskiego

23 października – powołanie rządu Józefa Świeżyńskiego

28 października – postowie polscy do parlamentu austriackiego powołali Polską Komisję Likwidacyjną dla Galicji i Śląska Cieszyńskiego, która przejąć miała władzę nad Galicją

30 października – Rada Narodowa Księstwa Cieszyńskiego proklamowała przynależność państwową do Polski

31 października – rozpoczęło się rozbrajanie garnizonów austriackich (m.in. Kraków, Cieszyn)

komendant garnizonu krakowskiego gen. Bolesław Roja wezwał najstarszych rangą polskich oficerów, by przejmowali od Austriaków komendy w Galicji Zachodniej
funkcji dowódcy armii polskiej zrezygnował gen. Hans von Beseler

1 listopada-oddziały Polskiej Organizacji Wojskowej (POW) rozpoczęły rozbrajanie żołnierzy niemieckich i austriackich (m.in. w Radomiu)

W Lublinie powstał Związek Harcerstwa Polskiego, scalając polskie organizacje skautowe z trzech zaborów

2 listopada- w Radomiu władzę z rąk Austriaków przejął Komitet Pięciu

5 listopada- powstaje Rada Delegatów Robotniczych w Lublinie

6/7 listopada- w nocy w Lublinie powstaje Rząd Ignacego Daszyńskiego

10 listopada- na dworzec główny w Warszawie w specjalnym pociągu z Berlina przybył Józef Piłsudski, zwolniony z więzienia w Magdeburgu. Został powitany przez regenta, księcia Zdzisława Lubomirskiego generał-gubernator Hans von Beseler formalnie przekazał władzę Radzie Regencyjnej.

11 listopada- przekazanie przez Radę Regencyjną zwierzchniej władzy nadwojskiem brygadierowi Józefowi Piłsudskiemu.

- Po pertraktacjach Piłsudskiego z Centralną Radą Żołnierską wojska niemieckie zaczęły wycofywać się z Królestwa Polskiego. W ciągu 7 dni ewakuowano ok. 55 tys. żołnierzy niemieckich.

- rozbrojenie w nocy niemieckiego garnizonu stacjonującego w Warszawie

- nadburmistrzem Poznania powołany zostaje Jarogniew Drwęski (poprzednik: Ernst Wilms) data wybrana w II Rzeczypospolitej jako pamiątka odzyskania faktycznej niepodległości przez Królestwo Polskie (formalnie niepodległość Królestwa została ogłoszona 7 października)

12 listopada- Rada Regencyjna powierza Józefowi Piłsudskiemu misję utworzenia Rządu Narodowego. Józef Piłsudski zostaje Naczelnym Wodzem

13 listopada– Komitet Narodowy Polski w Paryżu zostaje uznany przez Francję za rząd *de facto*, dołączając tym samym do grona zwycięskiej Ententy

14 listopada- rozwiązanie się Rady Regencyjnej i przekazanie zwierzchnictwa nad państwem Józefowi Piłsudskiemu. Piłsudski mianuje Ignacego Daszyńskiego prezydentem gabinetu ministrów.

15 listopada– Zmiana nazwy państwa z „Królestwo Polskie” na „Republika Polska”. Monitor Polski nr 204 otrzymuje podtytuł „Dziennik Urzędowy Republiki Polskiej”.

16 listopada– Józef Piłsudski podpisuje depezę notyfikującą powstanie niepodległego Państwa Polskiego

17 listopada– po dymisji Daszyńskiego Józef Piłsudski mianuje premierem Jędrzeja Moraczewskiego

19 listopada- koniec ewakuacji wojsk niemieckich z Republiki Polskiej

- nadanie z aparatu w Cytadeli Warszawskiej depezy notyfikującej powstanie niepodległego Państwa Polskiego

21 listopada– jako pierwszy Polskę uznał *de facto* rząd Republiki Niemieckiej za pośrednictwem swojego posła w Warszawie, Harrego Kesslera ale nie na długo, polsko-niemieckie stosunki dyplomatyczne zerwano 15 grudnia

22 listopada– podpisanie dekretu o podstawach ustrojowych Republiki Polskiej, ogłoszonego 29 listopada

28 listopada– dekret o ordynacji wyborczej i o zarządzeniu wyborów do Sejmu Ustawodawczego **29 listopada**– Józef Piłsudski obejmuje urząd Naczelnika Państwa jako „Tymczasowy Naczelnik Państwa”

27 grudnia– początek powstania wielkopolskiego w Prowincji Poznańskiej

**Dzisiaj wielka jest rocznica
jedenasty listopada!...
Tym, co zmarli za Ojczyznę,
hołd wdzięczności Polska składa.**

DZIEJE OBCHODÓW

W latach 1919–1936 rocznice odzyskania niepodległości świętowano w Warszawie jako uroczystości o charakterze wojskowym. Organizowano je w pierwszą niedzielę po 11 listopada. W 1919 roku nie było sprzyjającej sytuacji by uczcić rocznicę odzyskania niepodległości, ponieważ trwały jeszcze wojny o granice Rzeczypospolitej. Pierwszy raz w pełni uroczystości upamiętniono odzyskanie niepodległości 14 listopada 1920. Tego dnia uhonorowano Józefa Piłsudskiego jako zwycięskiego Wodza Naczelnego w wojnie polsko - bolszewickiej wręczając mu butawę marszałkowską. Po przewrocie majowym w 1926 obchody kolejnych rocznic były uroczystościami ściśle wojskowymi. W tym samym roku 8 listopada Józef Piłsudski jako prezes ministrów wydał ogólnik ustanawiający ten dzień wolnym od pracy dla urzędników państwowych. Odtąd w tym dniu na placu Saskim w Warszawie Piłsudski dokonywał przeglądu pododdziałów, a następnie odbierał defiladę. W 1928 roku plac Saski w stolicy nazwano placem marszałka Józefa Piłsudskiego, a cztery lata później Minister

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego ustanowił ten dzień wolnym od nauki. Rozporządzeniem Prezydenta RP z dn. 29 października 1930 ustanowiono odznaczenie państwowe Krzyż i Medal Niepodległości dla osób czynnie zasłużonych dla niepodległości Polski. 11 listopada 1932 odsłonięto Pomnik Lotnika w Warszawie. Rangę święta państwowego nadano Świętu Niepodległości dopiero ustawą z dn. 23 kwietnia 1937. Miało ono łączyć odzyskanie suwerenności państwowej z zakończeniem I wojny światowej oraz upamiętniać Józefa Piłsudskiego. Do czasu wybuchu II wojny światowej obchody państwowe odbyły się dwa razy: w 1937 i 1938; w 1937 uświetniono je odsłonięciem pomnika gen. Józefa Sowińskiego.

Podczas okupacji niemieckiej w latach 1939–1945 jawne świętowanie polskich świąt państwowych było niemożliwe. Organizatorzy przygotowywanych konspiracyjnie obchodów rocznicy 11 listopada, byli narażeni na dotkliwe represje. Jednak mimo to pamięć o Święcie Niepodległości starano się podtrzymywać. W dniach poprzedzających 11 listopada na murach, ogrodzeniach, płytach chodnikowych pojawiały się afisze, ulotki i napisy „Polska żyje”, „Polska zwycięży”, „Polska walczy”, „Jeszcze Polska nie zginęła”, „11.XI.1918” itp., a od 1942 roku także znak Polski Walczącej. Często pomniki przystrajano białymi - czerwonymi kwiatami i proporczykami, a w miejscach o trwałej symbolice narodowej mocowano flagę narodową. Również w prasie konspiracyjnej, głównie w „Biuletynie Informacyjnym” podziemnej Armii Krajowej, zamieszczano artykuły przypominające o Święcie Niepodległości.

W 1945 ustanowiono Narodowe Święto Odrodzenia Polski, obchodzone 22 lipca, w rocznicę ogłoszenia Manifestu PKWN i jednocześnie zniesiono Święto Niepodległości.

W okresie PRL obchody rocznicy odzyskania niepodległości 11 listopada organizowane były nielegalnie przez środowiska niepodległościowe w tym piłsudczykowski. Organizatorzy i uczestnicy tych uroczystości często byli represjonowani przez ówczesne władze państwowe. Wyjątek stanowiły lata 1980–1981, kiedy za sprawą działalności związku zawodowego „Solidarność” przywrócono Świętu Niepodległości należne miejsce w świadomości społecznej.

W latach 80 władze organizowały obchody Święta Niepodległości. Delegacje władz centralnych składały pod Grobem Nieznanego Żołnierza wieńce. W podobny sposób czczono święto w innych miejscach pamięci w całej Polsce.

Święto Niepodległości obchodzone 11 listopada zostało przywrócone przez Sejm PRL ustawą z 15 lutego 1989 pod nazwą „Narodowe Święto Niepodległości”. 11 listopada 1997 Sejm podjął uchwałę głoszącą m.in. Ta uroczysta rocznica skłania także do refleksji nad półwieczem, w którym wolnościowe i demokratyczne aspiracje Polaków były dławione przez hitlerowskich i sowieckich okupantów, a następnie – obcą naszej tradycji – podporządkowaną Związkowi Radzieckiemu komunistyczną władzę.

Dzień ten jest dniem wolnym od pracy. Główne obchody, z udziałem najwyższych władz państwowych, odbywają się w Warszawie na placu marsz. Józefa Piłsudskiego, przed Grobem Nieznanego Żołnierza. Inne formy obchodów to: Bieg Niepodległości organizowany od 1989 w Warszawie, Koncert Niepodległości organizowany od 2009 roku w Muzeum Powstania Warszawskiego, wykłady i inscenizacje historyczne, koncerty patriotyczne czy parady ulicami miast, np. Marsz Niepodległości w Warszawie, Marsz Patriotów i Radosna Parada Niepodległości we Wrocławiu, Parada niepodległości w Gdańsku.